

STATSFORVALTEREN I VESTLAND
Njøsavegen 2
6863 LEIKANGER

Deres ref.: 2023/13819
Vår ref.: 23/40094-3
Saksbehandler: Katarina Parteka Aarsnes
Dato: 08.12.2023

Svar på spørsmål om psykisk helsevernlova § 4-4

Helsedirektoratet viser til dykkar brev av 8. september 2023, med spørsmål relatert til behandling av klager på vedtak om medisinerings utan eige samtykke, jf. § psykisk helsevernlova § 4-4.

Forseinking i saksgang grunna advokat

Det første spørsmålet er om statsforvaltaren, i enkelte saker, kan informere advokat om at dei vil behandle klagen utan å vente på støtteskriv eller advokatbistand viss dette medfører ei uforholdsmessig forseinking i klagesaksbehandlinga. De skriv at nyleg medførte forseinkinga ei forverring i pasientens tilstand.

Vi viser til [Helsedirektoratets brev av 26. april 2021](#), der spørsmålet var om statsforvaltaren kan og bør peike ut ein annan advokat viss pasienten sin valde advokat ikkje kan møte pasient og statsforvaltar for samtale om saka innan 2-3 dagar. Der går det fram at utgangspunktet er at ein har fritt advokatval ved advokatbistand. Vidare går det fram at:

"Saker omhandlende tvangsmedisinering er spesielt inngripende, og da står prinsippet om fritt advokatvalg sterkt. Hensynet til rask saksbehandling er primært for pasienten, så hvis pasienten er klar over at det konkrete valg av advokat vil medføre noe lenger saksbehandlingstid, og fortsatt ønsker den advokaten, bør statsforvalteren søke å tilrettelegge for det. I de tilfeller hvor en advokat ikke kan stille tilstrekkelig raskt, må pasienten få mulighet til selv å gjøre et nytt advokatvalg.

Det følger av psykisk helsevernlova § 28 at klager over vedtak om behandling med legemidler gis oppsettende virkning hvis de blir inngitt 48 timer etter at pasienten har fått underretning om vedtaket. Det er unntak for dette hvis pasienten ved utsettelse vil lide alvorlig helseskade. Det er dermed tatt høyde for at i de tilfeller pasienten kan lide alvorlig helseskade ved en utsettelse av oppstart av medisiner, vil ikke en klage utsette behandlingen."

Det same vil gjelde i sakene som beskrivast i dykkar brev til oss.

Unntak frå vilkåret om "fem døgnundersøkingstid" i phvl. § 4-4 femte ledd.

Det følger av § 4-4 femte ledd at:

"Vedtaket om legemiddelbehandling uten eget samtykke kan ikke fattes før pasienten er observert og forsøkt hjulpet i minst fem døgn fra etableringen av vernet. Dette gjelder ikke hvis

Helsedirektoratet

Avdeling helserett og rettssaker

Katarina Parteka Aarsnes

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

pasienten ved utsettelse vil lide vesentlig helseskade, eller hvis pasienten gjennom tidligere behandlingsopphold er godt kjent av institusjonen som vedtar behandlingen."

De har praktisert at viss ein skal gå vekk frå kravet om "fem døgns undersøkelsestid" i phvl. § 4-4 femte ledd, må det ligge føre ein historikk på eininga der pasienten no mottek behandling. De meiner difor at sjølv om pasienten er godt kjent på ein annan institusjon med lang og fersk behandlingshistorikk der, vil dette ikkje vere nok til å fråvike regelen om undersøkingstid.

Verken ordlyden eller forarbeida gir særleg rettleiing i om "godt kjent av institusjonen som vedtar behandlingen" inneber at pasienten må ha vore innlagd eller behandla der tidlegare.

I forarbeida (Prop. 147 I (2015-2016)) står det at:

"Krav om en obligatorisk undersøkelsestid vil ikke være like nødvendig i tilfeller der pasientens tilstand og effekt av behandling er godt dokumentert. I slike tilfeller bør en faglig vurdering av pasientens behov for behandling, lidelsestrykk, pasientens holdning til og tidligere erfaringer med bruk av tvang være avgjørende for når behandling skal igangsettes.

Dette forutsetter imidlertid at institusjonen har både oppdatert og tilstrekkelig dokumentasjon for vurderingen av en godt kjent pasient. Både pasientens tilstand og tidligere effekt av behandlingstiltaket må være avklart. Tidligere kjennskap kan ikke ligge langt tilbake i tid. Departementet viser også til kravet om at den faglig ansvarlige personlig skal ha undersøkt pasienten de siste 48 timene før vedtak treffes. Dette vil gjelde også ved anvendelse av unntaket for godt kjente pasienter."

Omsynet bak regelen om undersøkingstid er å hindre at tvangsbehandling setjast i verk for raskt, slik at ein til dømes risikerer å unødig gi medisinar for ein forbigåande, akutt tilstand. Det er også for å sikre at ein forsøker å få til eit samarbeid om frivillig behandling. Unntaket i § 4-4 femte ledd er difor særleg praktisk der pasienten allereie er underlagd tvungent vern og medisineringsvedtak, men der det må gjerast eit nytt medisineringsvedtak.

Pasienten er nettopp blitt underlagd tvungent psykisk helsevern

Kravet om fem døgns undersøkingstid er spesielt viktig i tilfelle der behandlarane vurderer å gjere eit medisineringsvedtak like etter etablering av tvungent psykisk helsevern. Dette er for å sikre at tvangsbehandling ikkje vert sett i verk for raskt og før behovet er tilstrekkeleg klarlagt.

For at unntaket om at pasienten er "godt kjent" skal vere oppfylt i desse tilfella, meiner vi difor at pasienten må vere "godt kjent" frå tidlegare behandlingsopphald ved den konkrete institusjonen der pasienten no er innlagd. Som det går fram i forarbeida, kan ikkje den tidlegare kjennskapen ligge langt tilbake i tid.

Pasienten er allereie underlagd tvungent psykisk helsevern, har medisineringsvedtak og vert overført til ein annan institusjon

Dersom pasienten i løpet av tvangsperioden vert overført til ein ny institusjon som ikkje har kjennskap til pasienten frå tidlegare, og medisineringsvedtaket går ut på dato, vurderer vi at unntaket "godt kjent" likevel kan vere oppfylt. Dette føreset at det er god overlapp frå institusjonen som tidlegare hadde ansvaret for det tvungne vernet, med god informasjonsutveksling frå institusjonen og kontakt med tidlegare fagleg ansvarleg for å sikre at omsyn til riktig behandling vert ivareteke. Ny fagleg ansvarleg må

vurdere om overlappinga gir tilstrekkeleg grunnlag til at unntaket frå fem dagars kravet om at pasienten er "godt kjent", kan brukast.

Vi minner også om at viss situasjonen er akutt, kan andre alternativ i § 4-4 femte ledd om at utsetting vil gjere at pasienten lid vesentleg helseskade, vere oppfylt.

Vennlig hilsen

Dag Erlend Reite e.f.
avdelingsdirektør

Katarina Parteka Aarsnes
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk